

РИНОК ПРАЦІ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Герасименко Ю.С., професорка кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

У соціально-орієнтованій ринковій економіці існує постійна взаємодія між ринком праці, соціальними програмами і політикою зайнятості. Ринок праці відіграє ключову роль у соціально орієнтованій ринковій економіці. Попит і пропозиція праці визначають заробітну плату і рівень безробіття. Результати цього впливають на життя і добробут людей. Чим більше робочих місць доступно на ринку праці, тим менше безробітних і більше можливостей для громадян заробляти на життя. З іншого боку, якщо спадає попит на працю, це може призвести до зростання безробіття і зниження соціального добробуту.

Творче використання наукових досягнень у галузі ринку праці сприяє ефективному вирішенню проблем і практичних завдань, пов'язаних з розподілом кваліфікацій. Дослідження та інновації у сфері ринку праці приносять користь у трьох основних аспектах: аналізі ринку праці, розвитку кваліфікацій та політиці зайнятості. Наукові дослідження допомагають збирати і аналізувати дані про ринок праці, такі як попит і пропозиція праці, заробітна плата, безробіття та інші показники. Це дає можливість усвідомити стан ринку праці, ідентифікувати проблеми, такі як нерівномірний розподіл кваліфікацій, та запропонувати стратегії для їх вирішення. Наукові дослідження допомагають виявити потреби ринку праці у конкретних кваліфікаціях та прогнозувати їх зміни в майбутньому. Це дозволяє розробляти програми професійного навчання та перекваліфікації, спрямовані на підготовку працівників з необхідними навичками і знаннями для відповіді на потреби ринку праці. Наукові дослідження слугують основою для розробки політики зайнятості, спрямованої на забезпечення рівної можливості праці, зменшення безробіття та створення стимулів для розвитку ринку праці.

Таким чином, наукові досягнення у галузі ринку праці є надзвичайно корисними для розв'язання проблем та практичних завдань, пов'язаних з розподілом кваліфікацій. Вони допомагають усвідомлювати потреби ринку праці, розробляти програми професійного навчання, підтримувати розвиток ринку праці та створювати ефективну політику зайнятості. Це обумовило актуальність ґрунтовного вивчення ринку праці кваліфікованих працівників [1,3].

Державною службою статистики України було проведено статистичне обстеження робочої сили з питань економічної активності та підготовлено файл анонімних мікроданих для публічного використання, який має назву: «Анонімні мікродані за показниками щодо робочої сили» за 2021 рік. Це дані, які склалися на підставі опитування більше ніж 150 тис. осіб у віці 15 років і старше, що входили до складу 88,1 тис. домогосподарств. По кожній особі наведено 21 змінну, з яких 17 змінних є її характеристиками, тобто окремих людей.

У файл по складу та структурі робочої сили включено наступні змінні: вік респондентів, тобто працівників; стать; витрати домогосподарств; сімейний стан; рівень освіти; спеціальність за дипломом; статус робочої сили; тип зайнятості; причини незайнятості безробітних. Державний комітет статистики надав дані, які ми можемо використовувати для опису ситуації на ринку робочої сили [2].

Респондентам було запропоновано відповісти на питання спеціальності за дипломами в наступній редакції. Ця редакція відповідає так званому класифікатору професій, який має назву «Класифікатор професій ДК 003:2010». Вони класифікуються наступним чином: Менеджери; Професіонали; Фахівці; Технічні службовці; Працівники сфери торгівлі та послуг; Кваліфіковані робітники сільського та лісового господарств; Кваліфіковані робітники з інструментом; Робітники з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування; Не мають спеціальності. Ось така державна офіційна класифікація всіх робітників різних напрямів в Україні (табл.1).

Розподіл робітників за типом території у 2021 році в Україні

Спеціальності за дипломом	Міська	Сільська
Менеджери (управителі) підприємств	543	95
Професіонали	38766	14064
Фахівці	28199	20067
Технічні службовці	1124	1139
Працівники сфери торгівлі та послуг	6548	7379
Кваліфіковані робітники сільського та лісового господарств, риборозведення та рибальства	132	340
Кваліфіковані робітники з інструментом	14767	13205
Робітники з обслуговування, експлуатації та контролю за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин	8346	13978
Не мають спеціальності	35422	61453

Джерело: URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Першим я вирішила виділити на базі статистичної звітності та дослідити розподіл робітників за типом території у 2021 році в Україні, території у нас 2 – міська та сільська. Звернемо, в першу чергу, увагу на технічних службовців – вони розподіляються майже однаково, як на міській так і на сільській території. Що стосується працівників сфери торгівлі та послуг – тут в даному випадку переважають сільські території, трохи більше було працівників, ніж на міській території. Кваліфіковані робітники с/г та лісового господарств – тут очікувана ситуація, по-перше, їх менше, по-друге, те що переважна більшість цих робітників знаходяться саме на сільській території. Кваліфіковані робітники з інструментом – тут у нас серед респондентів, які були переважна більшість мала міське територіальне розташування. Що стосується міських територій – це професіонали, менеджери і фахівці, тобто люди, які з вищою освітою – вони переважно знаходяться на міських територіях. На сільських територіях, наприклад, робітники з обслуговування, експлуатації та контролю – вони

переважно мешкають на сільській території, як і ті хто не мав спеціальності – їх дуже велика кількість – 35 тис. в містах і 61 тис. в селах – це дуже багато.

Сьогодні вже до військових дій, навіть у нас мав місце суттєвий дефіцит робочої сили. Зараз коли війна і багато чоловіків було забрано на війну, коли багато жінок з дітьми виїхали за кордон і перебувають там. Умови війни мають значний вплив на ринок праці кваліфікованих робітників. Загалом маємо такі кадрові проблеми: відтік кадрів за кордон, нестача кадрів посилюється, підвищення вимог до кваліфікації кадрів, висока плинність, підвищена потреба у робітничих професіях. Умови війни створили нестабільність та загрозу для життя та безпеки людей – це призвело до великого відтоку кваліфікованих робітників за кордон, де вони сподівалися знайти більш безпечні та стабільні умови праці. Втрата таких робітників суттєво погіршило кадровий потенціал країни, зокрема у сферах, які вимагають високої кваліфікації. Війна має негативний вплив на систему освіти та навчання, а також на інфраструктуру та економіку – це призвело до нестачі кваліфікованих кадрів, оскільки люди були змушені перервати свою освіту або виїхати з місця проживання через небезпеку війни. Така нестача кадрів вплинула на функціонування сфер економіки та інфраструктури. Умови війни вимагають більш високого рівня кваліфікації для виконання певних робочих завдань – це створило проблеми у недостатньо кваліфікованих робітників, які відповідають цим підвищеним вимогам. У воєнний період з'явилася проблема високої плинності робочої сили, бо люди шукали менш ризиковані місця праці.

Список використаних джерел:

1. Ринок праці в умовах війни: тенденції і перспективи. URL: <http://surl.li/escyu>.
2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Ринок праці після війни: Україні бракуватиме 4,5 мільйона робочих рук. URL: <http://surl.li/hruyt>.

4. Ринок праці в умовах війни: основні тенденції та напрями стабілізації.
URL: <http://surl.li/ddmau>.
5. Ринок праці України: сьогодні і тенденції майбутнього. URL:
<http://surl.li/corwz>.